

Вікторія Сергіївна ПЕТРЕНКО

кандидат економічних наук, доцент,
кафедра економіки, фінансів і підприємництва,
Херсонський державний університет
E-mail: petrenkovika1986@gmail.com

**ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
СПІЛЬНИХ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Петренко, В. С. Факторний аналіз фінансової стійкості економічної безпеки спільних аграрних підприємств [Текст] / Вікторія Сергіївна Петренко // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О. В. Ярошук (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2017. – Том 27. – № 4. – С. 255-260. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Вступ. У статті досліджуються питання взаємозв'язку фінансової стійкості підприємства і рівня його економічної безпеки. Розглянуто зміст фінансової стійкості, запропоновано власне визначення, досліджено основні умови її досягнення. Укладено логічну схему, яка відображає місце фінансової стійкості та фінансової безпеки в забезпеченні економічної безпеки господарюючого суб'єкта. Розглянуто систему зовнішніх і внутрішніх факторів, що впливають на фінансову стійкість і створюють загрози фінансовій стійкості і фінансовій безпеці підприємства.

Мета. Метою дослідження є факторний аналіз впливу фінансової стійкості на економічну безпеку спільних аграрних підприємств.

Результати. Встановлено, що саме внутрішні фактори, такі, як наявність фінансових ресурсів і фінансове становище, структура капіталу, здатність підприємства генерувати прибуток, визначають рівень його економічної безпеки і здатність протистояти негативним впливам зовнішніх і внутрішніх загроз. Обгрунтовано необхідність підвищення фінансової стійкості з метою підвищення рівня економічної безпеки підприємства.

На основі проведеного дослідження запропоновано матрицю ризиків, які впливають на фінансову стійкість і економічну безпеку підприємства, що дозволяє визначити ймовірність їх прояву і ступінь впливу. Запропоновано економічні, соціальні, кадрові, фінансові, організаційно-економічно, інноваційні та виробничі інструменти підвищення стійкості і фінансової безпеки господарюючого суб'єкта. Перелік розглянутих типових заходів дозволить скласти план дій для мінімізації несприятливих впливів і підвищення фінансової стійкості і безпеки.

Ключові слова: фінансова стійкість; фінансова безпека; фактори фінансової стійкості.

Victoria Sergeevna PETRENKO

PhD in Economics,
Associate Professor,
Department of Economics, Finance and Entrepreneurship,
Kherson State University
E-mail: petrenkovika1986@gmail.com

**FACTOR ANALYSES OF FINANCIAL STABILITY OF ECONOMIC SECURITY OF JOINT
AGRICULTURAL ENTERPRISES**

Abstract

Introduction. The article deals with the issues of the relationship between financial sustainability of an enterprise and its level of economic security. The content of financial stability is considered. The author's definition is presented in this research. The main conditions of stability achievement are investigated. A logical scheme is presented. This scheme reflects the place of financial stability and financial security in ensuring economic security of the economic entity. The system of external and internal factors influencing financial stability and threatens financial stability and financial safety of the enterprise is considered.

Purpose. *The article aims to carry out the factor analysis of financial sustainability for the economic security of joint agricultural enterprises.*

Results. *It has been established that internal factors, such as the availability of financial resources and financial position, the structure of capital, the ability of an enterprise to generate profits determine the level of its economic security and the ability to withstand the negative effects of external and internal threats. It has been substantiated the necessity to increase the financial stability with the purpose of growth of level of economic safety of the enterprise.*

On the basis of the conducted research, it has been proposed a matrix of risks that influence the financial stability and economic safety of the enterprise. It allows determining the probability of their manifestation and degree of influence. We have determined the economic, social, human resources, financial, organizational and economic, and innovative and production tools for improving the stability and financial security of the economic entity. The list of typical measures that have been considered in this article will allow making a plan to minimize adverse impacts and enhance financial sustainability and security.

Keywords: *financial stability; financial security; factors of financial stability.*

JEL classification: *C52, F23, G34, Q12*

Вступ

Забезпечення економічної безпеки і фінансової стійкості спільних аграрних підприємств нині є особливо актуальним, що зумовлено глобалізацією економічного простору і, як наслідок, збільшенням кількості загроз у вигляді волатильності фінансових ринків, істотних коливань цін на енергоносії. У таких умовах необхідна розробка принципово нового підходу до забезпечення економічної безпеки і стійкості розвитку господарюючого суб'єкта. Рівень економічної безпеки підприємства визначається в процесі моніторингу її показників і передбачає виявлення таких умов і ситуацій, при яких потенційні ризики переростають у реальну загрозу для фінансової безпеки підприємства. Здатність господарюючого суб'єкта протистояти несприятливим впливам і загрозам безпосередньо залежить від його фінансового стану і фінансової стійкості, оскільки для реалізації будь-яких заходів превентивного чи компенсаційного характеру необхідні фінансові ресурси.

Мета статті

Метою роботи було проведення факторного аналізу впливу фінансової стійкості на економічну безпеку спільних аграрних підприємств. При досягненні поставленої мети зроблено висновок, що сталий розвиток і стабільний стан спільних господарюючих суб'єктів у сучасних умовах визначається їх здатністю своєчасно реагувати на зміну умов середовища функціонування, що відображають показники фінансової стійкості. Тому необхідною умовою економічної безпеки спільного аграрного підприємства є досягнення ним фінансової стійкості

Виклад основного матеріалу дослідження

Фінансова стійкість спільного аграрного підприємства є комплексною характеристикою якості управління фінансовими ресурсами, яка забезпечує підприємству можливість стабільно розвиватися і зберігати свою фінансову безпеку. Фінансову стійкість господарюючого суб'єкта також можна розглядати як його здатність здійснювати основні та інші види діяльності в умовах підприємницького ризику і мінливого середовища бізнесу, з метою максимізації добробуту власників, зміцнення конкурентних переваг організації, з урахуванням інтересів суспільства і держави [1, с. 55].

Фінансова стійкість підприємства досягається при дотриманні декількох умов. Основним критерієм фінансової стійкості господарюючого суб'єкта є платоспроможність. Підприємство платоспроможне, якщо може своєчасно погашати свої зобов'язання, його грошові потоки синхронізовані, а діяльність рентабельна. Важливою умовою забезпечення фінансової стійкості є достатність фінансових ресурсів для поточної діяльності і розвитку.

Таким чином, фінансова стійкість і стабільність розвитку спільного підприємства залежать від наявності ресурсів і результатів його господарської діяльності. Якщо виробничий і фінансовий плани виконуються, то це позитивно впливає на фінансове становище господарюючого суб'єкта та навпаки, в результаті спаду виробництва та зниження обсягів реалізації продукції зростає її собівартість, скорочується виручка і сума прибутку і, як наслідок, погіршується фінансовий стан підприємства. Отже, стійкий фінансовий стан досягається за допомогою вмілого управління комплексом факторів, що визначають результати фінансово-господарської діяльності.

Фінансова стійкість спільного аграрного підприємства формується під впливом низки чинників внутрішнього і зовнішнього середовища. Їх можна поділити на економічні та неекономічні (політичні, правові, екологічні), які за способами дії можуть бути прямими і непрямими. Їх співвідношення, ступінь впливу, взаємодія і взаємозв'язки важливі як для окремо взятих господарюючих суб'єктів, так і для всієї

економічної системи. Розглянемо основні фактори фінансової стійкості більш докладно.

Чинники зовнішнього середовища за рівнем виникнення і спрямованості впливу можна поділити на три рівні: регіональний, національний і міжнародний. До числа регіональних факторів належать рівень підтримки підприємництва в регіоні, наявність спеціальних економічних зон. До числа зовнішніх факторів міжнародного характеру входять: глобалізація господарської діяльності; поширення інтернет-технологій; нестабільність розвитку національних економік, висока волатильність курсу валюти та ін. Не менш важливими є внутрішньонаціональні чинники розвитку та фінансове середовище економічного суб'єкта.

Фактори прямого впливу безпосередньо впливають на функціонування і результати діяльності підприємства. До них належать стан кредитного ринку і рівень відсоткової ставки; кон'юнктура товарного ринку; прибутковість інвестиційних проектів.

Фактори непрямого впливу змінюють стан середовища функціонування підприємства і виконують роль фонових чинників, що підвищують або знижують фінансову стійкість. До цієї групи відносять рівень платоспроможного попиту, природно-екологічні, соціально-політичні, правові чинники.

Загалом зовнішні фактори, що впливають на фінансову стійкість підприємства, характеризують економічні умови ведення господарської діяльності. Якщо економіка перебуває в нестабільному стані, то це відбивається і на стані окремої господарської одиниці. Водночас ступінь впливу зовнішніх факторів залежить від внутрішнього стану підприємства (наявності ресурсної бази, професіоналізму управління, кваліфікації персоналу, соціальної атмосфери та ін.), завдяки якому підприємство може успішно долати зовнішні кризові явища або навпаки реагувати на них у бік посилення негативних наслідків [2, с. 110]. Таким чином, здатність господарюючого суб'єкта долати кризи і зберігати свою фінансову стійкість багато в чому залежить від дії групи внутрішніх чинників – від стану його внутрішнього середовища.

Визначальними внутрішніми факторами є: галузева приналежність підприємства; асортимент і структура продукції, що випускається; можливість диверсифікації діяльності; величина власного капіталу; можливість залучення позикових коштів; обсяг і динаміка видатків; здатність господарюючого суб'єкта генерувати прибуток і безліч інших чинників. Нестійкий фінансовий стан підприємства є, як правило, наслідком спільної дії внутрішніх і зовнішніх факторів. Однак необхідно зазначити, що результати досліджень багатьох економістів підтверджують, що саме внутрішні фактори визначають і посилюють вплив на фінансову стійкість підприємства зовнішніх факторів.

Ступінь впливу зазначених факторів на фінансову стійкість і безпеку підприємства залежить не тільки від співвідношення їх самих. Ризик-фактор генерує виникнення ризику; ризик визначає ймовірність вияву загроз економічній безпеці. Для ефективного управління підприємством необхідне виявлення таких умов і ситуацій, при яких потенційний ризик переростає в загрозу для фінансової стійкості підприємства, а потім і його безпеки. Унаслідок того, що в процесі здійснення економічних операцій господарюючі суб'єкти регулярно стикаються з різного виду ризиками, які впливають на їх фінансову стійкість і загрожують безпеці господарської діяльності, необхідно для оцінки та ідентифікації загроз скласти матрицю ризиків для спільних аграрних підприємств (табл. 1).

Таблиця 1. Матриця ризиків для спільних аграрних підприємств

Імовірність прояву	Ступінь впливу на фінансову стійкість і економічну безпеку спільного підприємства		
	Низька	Середня	Висока
Низька	Ризик втрати дохідності бізнесу в результаті зниження рівня репутації фірми	Ризик скорочення обсягів продажів у результаті порушення договірних зобов'язань	Ризик втрати професійних кадрів; Ризик скорочення обсягів продажів і недоотримання прибутку в результаті високої конкуренції.
Середня	Ризик зниження прибутку в результаті підвищення цін на матеріали	Ризик виникнення додаткових витрат у результаті зміни законодавства і зростання інфляції; Поява нових конкурентів.	Зниження купівельної спроможності населення; Ризик зниження попиту на продукцію з боку основних споживачів
Висока	Ризик виникнення втрат унаслідок обставин непереборної сили; Поява нових технологій.	Ризик скорочення обсягів виробництва в результаті використання застарілого обладнання; Зміна валютного курсу	Ризик неплатежу з боку контрагентів; Ризик втрати ліквідності. Ризик втрати фінансової рівноваги

Запропонована матриця характеризує основні види ризиків і дозволяє оцінити ступінь їх впливу на фінансову стійкість і безпеку функціонування підприємства.

Процес управління фінансовою стійкістю організації реалізується протягом всієї її фінансової діяльності і насамперед при плануванні майбутніх грошових надходжень і витрат. Дотримання балансу між надходженням і відтоком грошових коштів, із забезпеченням достатнього запасу стійкості, може дозволити підприємству перебувати у відносній безпеці в плані виконання своїх фінансових зобов'язань і забезпечення відсутності дискретності діяльності [3, с. 191].

Фінансова стійкість підприємства тісно взаємопов'язана з категоріями фінансової безпеки, економічної безпеки, стабільності і рівноваги. Теоретична схема взаємозв'язку цих понять зображена на рис. 1.

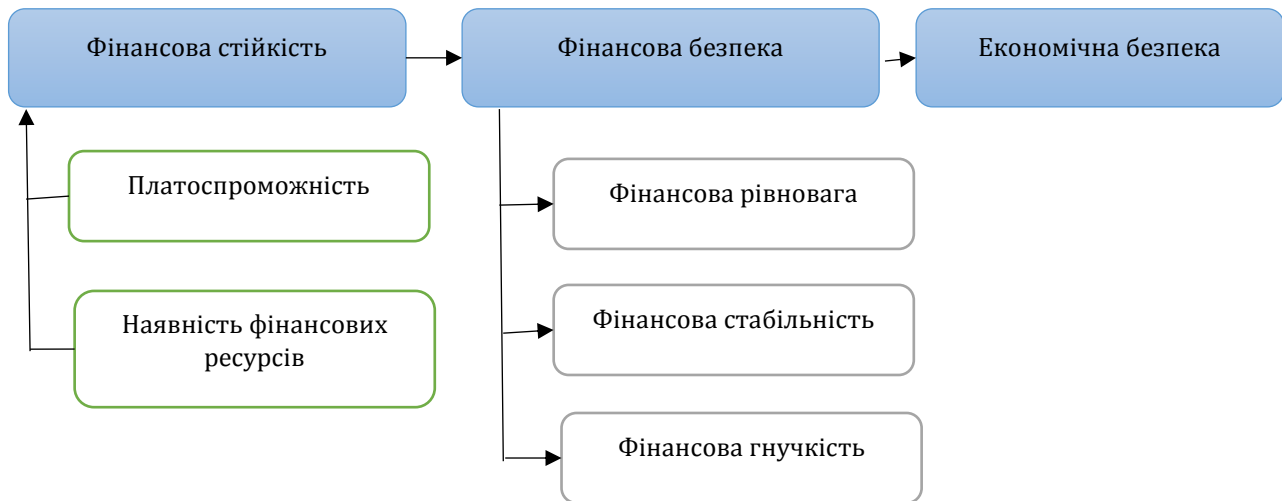

Рис. 1. Теоретична схема взаємозв'язку фінансової стійкості та економічної безпеки спільного аграрного підприємства

Фінансова стійкість – невід'ємний елемент фінансової безпеки, яка є складовою економічної безпеки і має при цьому власний механізм реалізації, відмінний від інших видів економічної безпеки. Крім того, фінансова безпека невіддільна від процесів забезпечення інших видів економічної безпеки. Вона виступає об'єднуючою основою при створенні умов економічної безпеки [4, с. 169].

Для забезпечення фінансової безпеки підприємства повинні мати фінансову гнучкість, здійснюючи диверсифікацію фінансової і виробничої діяльності, що сприяють зростанню прибутку і досягненню фінансової стабільності та рівноваги.

На основі вивчення та аналізу вітчизняного і зарубіжного досвіду визначено комплекс першочергових, характерних для організацій усіх галузей економіки інструментів підвищення фінансової безпеки (рис. 2).

На основі переліку типових заходів, наведених у таблиці, можна скласти план заходів щодо підвищення рівня фінансової стійкості за допомогою нівелювання загроз для подальшої оцінки рівня фінансової стійкості підприємства [5, с. 194].

Після впровадження в діяльність господарюючого суб'єкта заходів щодо підвищення фінансової стійкості та економічної безпеки необхідно регулярно (щоквартально) здійснювати контроль їх виконання. Також важливим є постійний моніторинг фінансової стійкості для визначення проблемних сфер діяльності на ранньому етапі їх виникнення.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Таким чином, стійке функціонування і розвиток спільних аграрних підприємств в умовах ринкової економіки визначається, перш за все, їх здатністю своєчасно і адекватно реагувати на зміну зовнішнього і внутрішнього середовища, що втілюється в показниках, які характеризують фінансову стійкість. Тому очевидною є необхідність систематичного проведення комплексного економічного аналізу фінансового стану спільного підприємства, моніторингу тенденції зміни основних показників господарської діяльності. Тільки такий підхід дозволить забезпечити ефективне управління, спрямоване на успішне функціонування і розвиток суб'єктів бізнесу. Можна сказати, що необхідною умовою економічної безпеки спільного аграрного підприємства є досягнення ним фінансової стійкості.

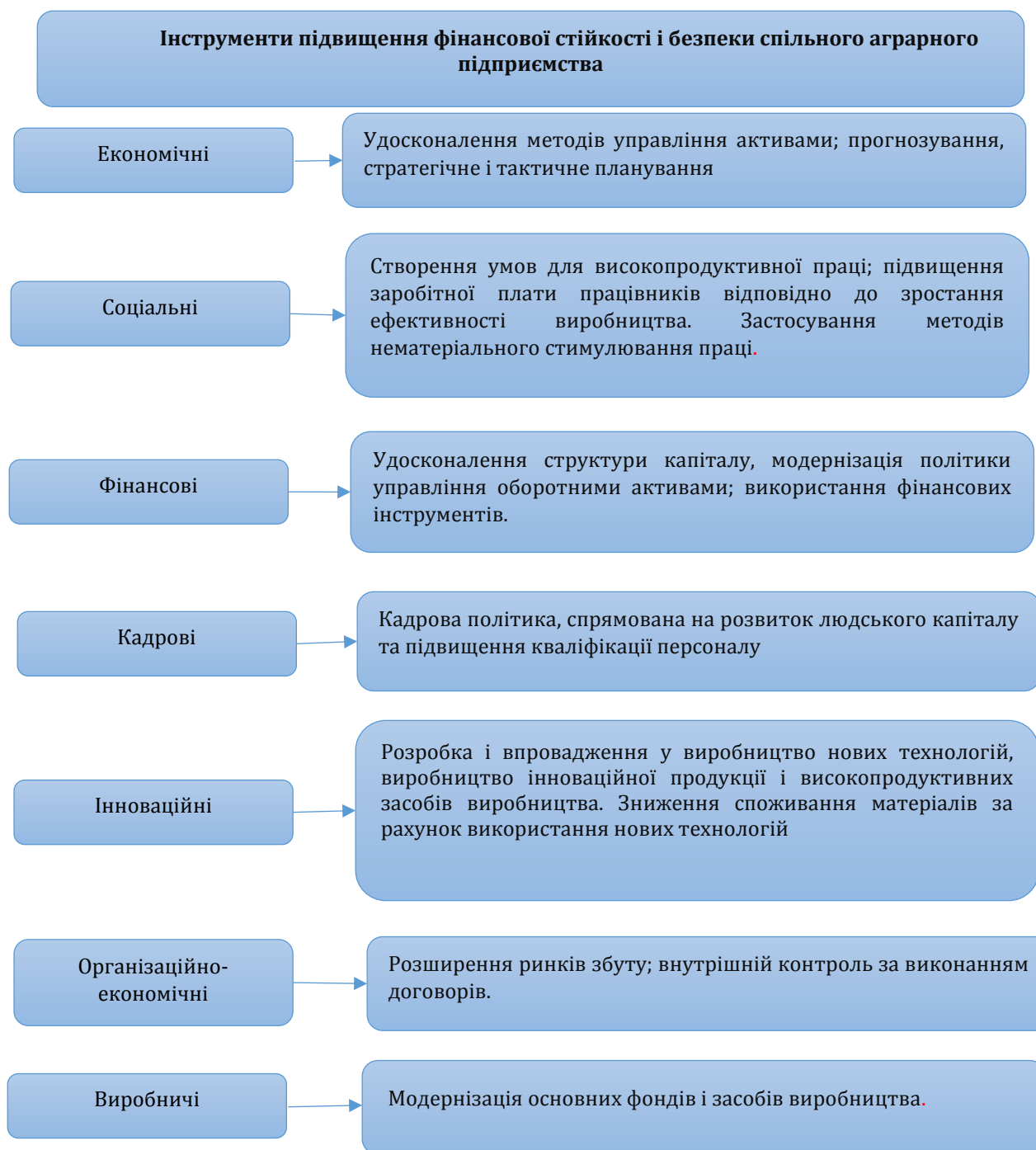

Рис. 2. Інструменти підвищення фінансової стійкості і безпеки спільного аграрного підприємства.

Список літератури

1. Біломістна, І. І. Сутність структури механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства / І. І. Біломістна, О. М. Біломістний, А. В. Ковальчук // Інноваційна економіка. – 2013. – № 11. – С. 51-56.
2. Кремень, В. М. Оцінювання фінансової стійкості підприємства / В. М. Кремень, С. Я. Шепетков // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 1 (115). – С. 107-115.
3. Мельник, О. М. Фінансова стійкість підприємства в сучасній економіці / О. М. Мельник // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – Сер. Економічна. – 2010. – № 691. – С. 188-192.
4. Олександренко, І. Спільні підприємства як форма залучення іноземного капіталу / І. Олександренко // Економічний аналіз. – 2008. – Випуск 2 (18). – С. 168-172.

-
5. Стахів, І. Створення спільних підприємств як основа успішного міжнародного бізнесу / І. Стахів // Вісник Львівського університету. Серія економічна. - 2013. - Випуск 49. - С. 294-297.
 6. Петренко, П. Д. Спільні підприємства у контексті чинного законодавства [Електронний ресурс] / П. Д. Петренко. – Режим доступу: <http://www.minjust.gov.ua>.

References

1. Bilomistna, I. I., Bilomistnii, O. M., Kovalchuk, A. I. (2013). The essence of the structure of the mechanism of financial security business. *Innovatsionnaya ekonomika*, 11, 51-56.
2. Kremen, V. M., Shepetkov S. V. (2011). Assessment of financial sustainability of the enterprise. *Current problems of the economy*, 1, 107-115.
3. Melnyk, O. M. (2010). Financial stability of the enterprise in the modern economy Management and entrepreneurship in Ukraine: stages of formation and problems of development. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnikha"*, 691, 188-192.
4. Oleksandrenko, I. (2008). Joint enterprises as a form of attraction of foreign capital. *Economic analysis*, 2, 168-172.
5. Stakhi, I. (2013). Creation of joint ventures as a basis for successful international business. *Visnyk of Lviv University*, 49, 294-297.
6. Petrenko, P. D. (n.d.). *Joint ventures in the context of current legislation*. Retrieved from: <http://www.minjust.gov.ua>.

Стаття надійшла до редакції 01.12.2017 р.